

ВІСНИК ЦЕНТРУ®

Реформи прикордонної та міграційної служб наблизили Польщу до Шенгенської зони

Польща досягла вагомого успіху у питаннях охорони кордонів, протидії контрабанді та незаконній міграції, питаннях надання притулку. Основні риси польської системи управління міграцією – прикордонна служба, перетворена з військового формування на поліцейську структуру, розвинені державні інституції та активне включення у проблеми міграції неурядових організацій. Великий внесок у реформування зробила допомога ЄС. Польський досвід реформ у сфері міграції та ефективного використання технічної допомоги може бути успішно застосований в Україні

У рамках проекту “Вдосконалення механізмів реалізації міграційної політики України. Поширення досвіду країн ЄС щодо виконання угод про реадмісію” в період з 29 січня до 3 лютого в Польщі перебувала група з 28 представників Міністерства внутрішніх справ, Державної прикордонної служби, Державного комітету у справах національностей і міграції, а також представників неурядових організацій, які працюють у сфері протидії нелегальній міграції і захисту прав людини. Польські партнери МЦПД з неурядового аналітичного центру Інституту справ публічних органів звали та провели для них низку тренінгів і семінарів з питань міграційної політики Польщі. Навчання мало на меті підготувати учасників до поширення в Україні польського досвіду щодо технічних, правових і практичних аспектів утримання нелегальних мігрантів, процесу увідповіднення національних стандартів до стандартів ЄС у сфері міграції, притулку й охорони кордонів.

Польща замінила прикордонну службу ефективнішою поліцією

Після розпаду Радянського Союзу Польща оголосила основною зовнішньополітичною метою інтеграцію з Європейським Союзом і приєднання до Шенгенської зони. Це потребувало вирішення нових завдань щодо приборкання неконтрольованої міграції, адаптації законодавства й інститутів до норм ЄС, налагодження роботи щодо захисту біженців, створення умов для повернення польських мігрантів,

боротьби з корупцією в прикордонній службі.

Головна ідея реформування прикордонної служби полягала у її перетворенні з військового формування на окремий тип правоохоронного органу з повноваженнями у сфері охорони державного кордону та протидії незаконній міграції, контрабанді, корупції на кордоні – прикордонну поліцію. Відповідним чином мали змінитися законодавство, структура, функції та кадри прикордонної служби. Зокрема 2001 року польській прикордонній службі було надано два важливих права:

- застосовувати засоби оперативної роботи аналогічно до поліцейських – негласний контроль і реєстрацію фотозображень, кореспонденції, розмов, здійснювати контрольні закупівлі товарів;
- діяти за межами прикордонного району у разі переслідування правопорушників.

Велику увагу було приділено технічному переоснащенню прикордонної служби і посиленню охорони східних кордонів. У часи СРСР східний кордон Польщі майже повністю охороняли радянські прикордонні війська, які були покликані однаково добре захищати і вхід в СРСР, і вихід з нього. Мета приєднання до ЄС і Шенгенської угоди потребувала забезпечення надійної охорони кордону на всій його довжині. У цьому Польщі допоміг Європейський Союз, надавши в рамках програми PHARE близько 130 млн.

євро впродовж 1999–2004 років на закупівлю сучасної техніки для спостереження та захисту кордону.

Систематична боротьба з корупцією у Польській прикордонній службі розпочалася 1997 року зі створенням Бюро внутрішніх справ прикордонної служби з розгалуженою системою осередків у прикордонних районах і Варшаві. Цьому бюро було надано повноваження застосовувати техніку оперативного контролю у боротьбі з корупцією. У рамках ухваленої 2002 року урядової програми “Безпечна Польща” створено план антикорупційних дій у прикордонній службі, основні заходи якого спрямовано на:

- обмеження довільних дій прикордонників, заборону довільної інтерпретації керівних документів;
- ліквідацію можливостей отримання матеріальної вигоди;
- впровадження принципу виконання службових обов’язків мінімум двома службовцями;
- громадський контроль за рішеннями службовців;
- визначення чітких правил управління кадрами та ін.

Польща суттєво просунулася в розбудові інституцій

На території Польщі прикордонна служба виконує завдання, пов’язані з виявленням і затриманням осіб, які незаконно перебувають у країні або працюють без дозволу. Після розпаду СРСР міграційна політика Польщі здійснила великий прогрес від замкненої структури часів холодної війни до сучасної системи, яка визнає виклики глобального світу і здатна керувати міграційними потоками. Законодавство Польщі у сфері міграції загалом не відрізняється від українського. Принципову різницю між нашими країнами

становить рівень розвитку державних інститутів.

Нині в Польщі питаннями міграційної політики та надання притулку активно опікуються на державному та місцевому рівнях Міністерство закордонних справ, прикордонна служба та поліція, Служба у справах репатріації та іноземців, Рада у справах біженців, Міністерство праці та соціальної політики, адміністрації воєводств і центри зайнятості. Умовами для успішних реформ польської системи управління міграцією польські експерти називають:

- усвідомлення можливої загрози неконтрольованої хвилі міграції зі сходу;
- готовність до співпраці урядових органів з неурядовими та міжнародними організаціями;
- потреба виконувати взяті на себе міжнародні зобов'язання;
- фінансова та технічна допомога ЄС для виконання вимог;
- реальні політичні вигоди від виконання вимог – приєднання до ЄС, скасування віз і контролю на внутрішніх кордонах ЄС.

НУО активно задіяні у вирішенні міграційних проблем

Неурядові організації у Польщі є важливим учасником процесу врегулювання міграційних питань. Вони беруть активну участь у виробленні державної політики щодо міграції та у вирішенні поточних питань: надають державним органам пропозиції щодо вирішення проблем, досліджують різні аспекти міграції, надають правову та матеріальну допомогу мігрантам, контролюють дотримання урядом міжнародних зобов'язань.

Під час гармонізації законодавства Польщі з нормами ЄС неурядові організації отримали важливі права, що гарантують їхню участь у справах міграції:

- обов'язкове інформування затриманих нелегальних мігрантів про неурядові організації, що можуть надати їм юридичну допомогу, інформацію про надання соціальної та медичної допомоги;
- забезпечення особам, які надали клопотання про надання статусу біженця, контакту з неурядовими організаціями, а НУО – можливість доступу до місць проживання біженців і безпосереднього контакту з ними;

- до обов'язків державних органів включено обов'язкові консультації з неурядовими організаціями щодо проектів правових актів, створення спільних дорадчих груп;
- можливість участі НУО в судовому процесі і на боці іноземця, і як представника громадського інтересу.

Неурядові організації Польщі ведуть активну просвітницьку роботу, надають юридичні консультації та здійснюють соціальні програми. Юридична допомога здійснюється у формі представлення інтересів мігрантів, надання консультацій з питань правових актів, моніторингу дотримання прав біженців, лобюванні змін до політики. Соціальна допомога найчастіше полягає у забезпеченні біженців продуктами харчування та побутовими товарами, грошовій допомозі, консультаціях щодо працевлаштування, знаходження житла, отримання державного соціального забезпечення, медичній допомозі. Неурядові організації здійснюють також просвітницьку роботу: пропагують терпимість до біженців у суспільстві, сприяють їхній інтеграції у польське суспільство через вивчення мови, допомогу в навчанні дітей, організацію професійних курсів. ■

Проект "Вдосконалення механізмів реалізації міграційної політики України. Поширення досвіду країн ЄС щодо виконання угод про реадмісію" виконується спільно Міжнародним центром перспективних досліджень та Інститутом справ публічних (Польща) за фінансування Посольства Великої Британії, Програми LGI Інституту відкритого суспільства, Фонду Стефана Баторія (Польща). Мета проекту – сприяння вдосконаленню механізмів реалізації міграційної політики в Україні через поширення досвіду країн ЄС щодо виконання угод про реадмісію та надання рекомендацій щодо політики. Подальші заходи проекту включатимуть проведення семінарів з поширення польського досвіду серед українських фахівців і створення аналітичного звіту про можливість застосування польського досвіду запровадження європейських стандартів міграційної політики.

За додатковою інформацією звертайтеся, будь ласка, до координатора проекту Ольги Шульга за телефоном (044) 484-4400 та електронною поштою oshumylo@icps.kiev.ua.

Тим часом...

- Група експертів на чолі з першим заступником міністра економіки Анатолієм Максютією завершує підготовку до презентації Зеленої книги з питань бюджетної децентралізації. Зелена книга – це прийнятий у розвинених демократичних країнах, але досі не запроваджений в Україні формат документа публічної політики, в якому уряд висуває на обговорення суспільну проблему та пропонує варіанти її вирішення.
 - Аналітик з питань регуляторної економіки Ільдар Газізуллін виступив 8 лютого на громадських слуханнях за участі прем'єр-міністра України Юрія Єханурова щодо ефективного використання енергоресурсів. Презентація з пропозиціями Міжнародного центру перспективних досліджень щодо зменшення енергомосткості української економіки доступна на сайті МЦПД (див. розділ "Нове на сайті").
 - Представники українських університетів у рамках Програми академічних стипендій обговорювали в МЦПД 10–11 лютого проблеми та завдання участі України у Болонському процесі з деканом Центральноєвропейського університету, доктором Софією Гоуллетт (Sophia Howlett).
 - Підготовано щотижневий огляд публічної діяльності Президента України, Кабінету Міністрів, Верховної Ради, подій у сферах політичної конкуренції, зовнішньої політики, економіки, банківського сектору, новин у регіонах.
 - Напередодні виборів мера Києва зростає попит учасників політичних змагань на навчання основним принципам та інструментам публічної політики. Представники різних політичних сил отримують консультації в МЦПД щодо розуміння основних проблем міської політики, їхнього взаємозв'язку, способів переходу від адміністративного до демократичного управління містом.
- "Тим часом" – нова рубрика, яка коротко повідомляє про поточну роботу МЦПД, новини наших численних дослідницьких проектів та інші події, які раніше залишалися поза увагою.*

вісник центру є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетеня, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua.

Редактор **вісника центру** Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua)

Телефон: (044) 484-4400.

Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.

Міжнародний центр перспективних досліджень – незалежна дослідницька організація, що має на меті інтелектуальну підтримку процесу ухвалення політичних рішень в Україні.

Директор Центру Віра Нанівська.

Адреса: вул. Пимоненка, 13а, Київ, Україна, 04050.

Телефон: (044) 484-4400. Факс: (044) 484-4402

Web: <http://www.icps.kiev.ua/>